

dra 'saxifraga' bal.; però val. *trencapenyis* (Cavanilles, *Observ.* II, 330). *Trencapins* 'milhomes' [Lab. 1840]. *Trencapinyons*, moixó, que Valor-Giner identifiquen amb 'teuladí de les Índies'; Lab. 1840 «qui trau los pinyons de les pinyes torrades, trenca i neteja»: en un d'aquests dos sentits passà manllevat al cast. clàssic, com a terme afectiu per a un manefla (supra); a *trencapinya* 'en abundància', *DAG*; *trencapinyols*. *Trencaplats*. *Trencaplomes*. *Trenca-rocs*.

Trencacot. *Trencatou* «pie de amigo», *Escrig* 1851. *Trencatrama*. *Trencatupins*. *Trencavits*, format amb *vit* 'pudendum' (al·ludint, com *pixota* a masturbació femenina).

APÈNDIXS. I. *Trinxar*, manllevat del fr. ant. *trenchie* = *trencar*, en qualitat de terme de tècniques, especialment culinari, àulic i guerrer [Belv.] i ja fi S. xv en Robert Coc «tallar o *trinxar* --- cosa que per doctrina se pot bé amostrar» (en cast. *trincar* [S. xvi] i it. *trinciare* són també manlleus del fr.); el tenim ja en el nostre gran plaga: «aquet cor que per tu aleina, / tu me'l *trinxes* y en fas trisses / com carn per fé llangonissas / ...», *Pitarra* (*El Castell dels Tres Dragons*, *Gatades* I, 154); «Ab cruxidera y gemegor s'aferran, / com espatludes torres que s'atterran, / *trinxant* ab sa cayguda un bosc de pins; / y entre ays, cridòria y alarit salvatge, / ressona el crit feréstec d'abordatge / ---», *Atl. Intr.*, 4c. «La maquinària, governada despiadadament per industrials insaciabls, *gama i trinx*a els miserables treballadors, clama un pres en el Castell», *Coromines* (*Presons Im.*, 166). *Trinxada* neologisme que no prosperà [1890, *L'Avenc*, *DAG*].

No va evitar l'inveterat gallicisme *trinxea* (< *tranchée*); tanmateix ho diuen els ross., i aplicat a un desmunt de la via fèrria he sentit *trinyàda* fins al NE, de l'Emp. (Colera, 1958); en canvi *La trinyàda* nom propi d'un desmunt de la carretera, a Castellar de la Ribera (1964). De primer es digué *trinxea* (*trinchea* en alguna ed. d'OPou, *ThPu.*, no en la princesa, de 1575); suposo que cal llegir *trinxees* afegint-hi una *e*, en la primera dada: «Lo papa se féu fort en lo castell, y s'és defensat: an-li fet *trinxes* al entorn, ço és, uns fossos» a. 1527 (*BABL* IV, 380). Posteriorment fou trivialitzada la terminació, canviant-ho en *trinxera*, tal com *galea* > *galera* *romeria* < *romeia*, cast. *romera*, *-ero*, < *romea*, *romeo*.

En efecte, ja llegim *trinxera*, sota la *murada* de Ciutadella en un doc. de 1558 (*BABL* II, 78). Del fr. passà també al cast., port. etc. Cf. cast. *trinchera* [1600] < *trinchea* [1570], mentre que en port. ja apareix *trincheira* el 1318 en el sentit de 'paret divisòria del nas del cavall' (en la *Manescalia* de Mestre Giraldo), i segle XIII per a la part de l'armadura que a manera de paredeta baixa al llarg del nas del cavaller, protegint-l'hi (*RLus.* XIII, 418). *Trinxeraire* 'noiet que viu sense ofici, captant o lladrunyant' o simplement 'noiet que viu en la misèria vagabunda' (perquè a Bna. dormien en els fossats o *trinxera* de la muralla) [*DAG*]; «no vagis amb aquest nen, que és un *trinxeraire*», sentíem dir a les mares (c. 1910 ---), per poc que vestis-

sin espellifats. *Atrinxerar-se* [Belv.]; *atrinxerat* [id.]. *Atrinxerament* [id.].

*Trinx*a [Bna. 1613, perquè estreny la cintura, com si la trenqués: 1575, *AlcM*]; a un que s'ha avesat massa als quasi-dejunis: «la *trinx*a dels pantalons pot donar dos toms a la cintura», *EmVilanova* (O. C. III, 12); usual a tot el domini, fins a Eiv. («*trincha*: cintura de la saya», *PzCabr.*). I amb aplicació topogràfica per metàfora, a les Illes: *trinxes* són tàpies de savines en renglera, que protegeixen de vent l'arena a Eiv.: p. ex. hi ha una *trinyšə* de savines a Sa Platja de Sa Canal, St. Jordi de Rafaltrabat (1040×483 *Playa de Migjorn o Trincha* en el mapa al 25.000, 1963; a Mallorca és un reclau o sortint d'un terme que es fica dins d'un altre: «Son Pastoreta és una *trinx*a de Llorito que s'introdueix dins el terme de St. Joan de Si-neu» (1964).

Trinxadissa. *Trinxador*: les barres *trinxadores* d'uns monstres marins figuraven en l'*Atlàntida* de 1867 (VI, 68c, també VIII, 3c), si bé ho canvià en l'altra versió. *Trinxant* 'el criat que talla les viandes per als qui són a taula' en el *Tirant* de Galba (Ag. IV, 290; text a *PLAT*); «mestre de sala ---; lo qui fa la salva --- lo *trinchant*: structor, incissor», *OPou* (*ThPu.*, 160); també nom d'un estri «deronomon, -ontis», *Busa-N.* *Trinxaire*. *Trinxament* [Lacav.]. *Trinxolar*, analògic d'*estrijolar*; *trinxolader*; *trinxolament*. *Trinxotejar*. *Trinxum*. *Trinxet* [*t. de sabater*: *scalprum*, *Busa-N.*]; 'falçó' mall., *DAG*; mal escrit val. *trinet* «trenc, chirlo». *Lu trnyšət* 'cina de sabater' m'ensenyava el meu informant de Formiguera de Capcir (1960), que ho cra; en l'acc. val. «pelats y tot, si morim en gràcia de Déu, totes les peladures, *trinchets* y traus podem donar per ben empleats», *MGadea* (*T. del Xè* I, 264); «si u dels dos caia en [amb] el cap roig ['sagnant'] --- l'altre --- 'l curava llavant-li 'l *trinxet* en la céquia i embenant-lo en tires de la pròpia roba», *Morales Sanmartín*, *Idilis Llevantins*, 13.5. Aquesta gran vitalitat i en aquesta acc. ens duria a sospitar que sigui un mossarabisme, de **TRENCIATU* (infra); llavors potser també *trinxar* tindria aquest origen mossaràb?; *trinxetada*; *trinxetejar*; *trinxeter*.

Retrixar [mitjan S. xvi, Miquel Parets, *retrinx*a *els caps*, *Penedès*, *MilàF*: diccionari Aguiló]; «Lo primer plat de taula / és lo ferro colat, / lo segon plat de taula / és un plom *retrinxat*», resposta de Girona a la intimació de rendir-se al francès, a 1809, *MilàF* (*Romllo.*, 95.15); «després aixorda lo fort traquetj / de pedra seca que cau del cel: / trenca les teules, *re-trinx*a 'ls ceps: / tot pelat queda, com al ivern», *MilàF*, *Darrers Càstichs*, v. 23 (O. *Cat. Gili*, p. 302).

II. Com a intermèdia entre el tipus **TRENCIARE* que està a la base del cast. ant. *trancar*, i el **TRENCARE* del cat.-oc.-fr., degué existir una forma **TRENCIARE* en gascó (sobreeixint un poc per l'alta Ribagorça). Es troba sobretot com a nom postverbal *tren(t)z* amb el sentit de 'tros de terra, camp', i també 'bocí de camí, trajecte': «tiran baxs mes bon *trens* de dentz lo boscq», després repetit «--- mes bon *trentz* lo boscq», «ocupar --- grant *trentz* deu Pont Lonc» en docs. del